

Izhaja vsak četrtek
in velja s poštnino vred
in v Mariboru s pošilja-
njem na dom
za celo leto 3 gld. — kr.
„ pol leta 1 „ 60 „
„ četrť leta — „ 80 „
Naročnina se pošilja
opravištvu v stolnem
farovžu.

Deležniki tisk. društva
dobivajo list brez po-
sebne naročnine.

SLOVENSKI

GOSPODAR.

List ljudstvu v poduk.

Posamezne liste
prodaja knjigar Novak
na velikem trgu
po 5 kr. — Rokopisi
se ne vračajo, nepla-
čani listi se ne spre-
jemajo. — Za oznanila
se plačuje od navadne
vrstice, če se natisne
enkrat, 8 kr., dvakrat
12 kr., trikrat 16 kr.,
in vsakokrat za kolek
80 kr.

Zakaj so národi nezadovoljni?

II.

Kot drugi uzrok nezadovoljnosti narodov smo
navedli v 1. listu zatiranje národnosti. Da
se posebno slovenska narodnost zatira, je dokazati
prav lahko; pa prepričati ljudi, da je to velika
nesreča za nas, je prav težko, kar je žalostno
známje, da je res premnogim národnost že po-
polnem zatrta, zadušena.

Bog in sv. Peter — tako poveda národna
pravlica, iz ktere je pokojni Stanko Vraz lepo
pesnico posnel — sta potovala po zemlji in vsa-
kemu, ki jima je prijazno postregel, naklonila dar,
ki si ga je želel. Nemec dobi po svoji želji polno
kaso denarjev; Italijan štacuno polno blagá;
Magjar polne kašte žita; Slovenec Matjaš,
dobra duša, si pa za prijazno postrežbo ničesar
ne izreče. Nauk iz tega je:

„Od te dobe — znajte — ima
Nemec kasu svagda puno,
Latin robe u štacunu,
Holi Madžar s hambarima*)
Žitom puna sva dvorišta;
A Slovenec — nejma ništa!“

Pesnica ta prišla je na svetlo že leta 1845.,
tedaj oni čas, ko je še gosta megla nezavednosti
pokrivala slovenske pokrajine. Od tistega časa sem
se je res čuda veliko zgodilo, ter smo Slovenci iz
lastnih moči, brez vse druge podpore vsaj tako
dalje prilezli, da svet vé o nas, da še kot narod
živimo. Pa pri vsem tem velja vendar še danas,
kar je pesnik pred skoro 30 leti pisal o nas, da
„Slovenec nejma ništa!“

Da narod zares živi in ne životari samo,
treba mu je neobhodno treh stvari: narodnih šol,
narodne uprave in politične svobode. Slo-
venci pogrešamo vseh teh neobhodno potrebnih

stvari, in zato nismo in ne moremo zadovoljni in
srečni biti.

Slovenci nimamo ne ene narodne sred-
nje šole — o višjih še ne govorimo! Od kod čemo
torej dobiti omikanih, národnih mož, brez kte-
rih je ljudstvo blizo to, kar je armada brez umnih
voditeljev. Koliko učencev zaostaja v študijah in
slednjič celó zaostane, ker jim nemščina v poduku
preglavice dela. Ker pa národnih srednjih šol ni-
mamo, se tudi materni jezik v národnih šolah
ali celó opušča, ali pa ceni kot ubog „nebodiga-
treba“, ker fantom hotečim prestopiti v srednje
šole, le nemščina vrata odpira, slovenščina še pa
zapira. — Če pa národni jezik v šolah popolne
pravice nima, kaj je nasledek? Nasledek je ta,
da se prava omika naroda prijeti ne more. „Mo-
goče je, da se ljudstvo v tujem jeziku uči (kakor
pri nas v šolah), pa omikati se ne dá; omika
se razcveta le v narodnem jeziku, po vlastnem
duhu vsakega národa“ — piše tako resnično
Nemec dr. Fischhof. Dokler jezik v višjih šolah,
v javnem življenju veljave ne dobi, zamore sicer
„Slov. Matica“ slovstvene dela na svetlo dajati,
pa knjige bodo ostale večidel nenačete, mrtev
kapital! — Jezik pa, pot snjen v kmetske hiše in
opravila, se ne more razvijati, marveč ostane v
ozkih ojnica vsakdanjega življenja. Čudno res!
Dandanas kriči vse po „ljudski omiki“; Slo-
vencem se pa dajejo šole, v kterih prava omika
rakovo pot gre! Naše šole niso omikalnice, mar-
več ponemčevalnice, ki ljudstvu pot do prave,
t. j. narodne omike zapirajo. Taka je pri Slo-
vencih, in torej zadovoljni biti ne moremo.

Slovenci nimamo národne uprave, mar-
več skoro izključljivo nemško, po drugod itali-
jansko. Kaj je ljudstvo pri taki upravi? Ono je
tujec v svoji lastni domovini! Kako bi ljudstvo
spoznalo veliko vrednost národnega jezika, če pa
vidi, da pri gospôski le tujščina veljavo ima!
S tem se ljudstvu národna zavednost neusmiljeno
pobija, da nima slednjič ne slutja več o národni

*) S kaštami.

časti, narodni slavi. Uradna nemškutarija je res ljudi tako zbegala, da že sami zahtevajo uradna pisma v tujem jeziku, v domačem pisana pa odbijajo! S takim stanjem zamore le, on zadovoljen biti, ki niti ne čuti več, kaj da je narodna čast!

Slovenci nimamo slednjič politične svobode, in te zato ne, ker ne uživamo narodnih pravic. Kaj je politična svoboda? Za nas Slovence pomenja pol. svoboda to, da se sme vsakdo, bodi si kmet alj gospod, deželni alj državni služabnik, povsod v javnem življenju kazati Slovencea, zagovarjati in pospeševati po postavnih potih blagor svojega naroda, brez da bi se mu bilo bati kakih neljubih nasledkov za svoje domoljubno delovanje. Imamo li Slovenci tako pol. svobodo? Ne trohice ne! Kdor je v javni službi, njemu se je, ako se drzne kazati národnjaka, vsak čas bati, da bode „aus Dienstesrücksichten“ dalječ med Nemce prestavljen, če mu še hujši ne zasolijo; kdor pa nima take službe, je tudi ne dobi, ako je kedaj poglaviten greh storil, da se je — Slovence pokazal.

Tako mora, kdor hoče do državne alj deželne službe priti, že zrel nemškutar biti, in kdor se je boji zgubiti, mora lepo tiho biti. — In kakošne nasledke ima to za ljudstvo? Najžalostneje! Tako se namreč službe, ki so v blagor ljudstva namenjene, polnijo z nesposobnimi, za občni blagor mrtvimi pokvekami; drugi pa, ki imajo sree in glavo za narod in bi radi kaj storili, se pa ne upajo, kajti kruh je kruh, in boljše je, da ostane poštenjak pri miru in službe ne zgubi, kakor da se na njegovo mesto nemškutarska veša vsede.

Tako tedaj pogrešamo zares ubogi in nesrečni Slovenci vseh onih stvari, ki so vsakemu narodu za nja razvoj in napredek potrebne: nimamo ne narodnih šol, ne narodne uprave, ne politične svobode! Kako bi torej pri tem žalostnem stanju nezadovoljni ne bili? In to stanje je tem bolj britko, ker je nasledek ponemčevalne politike, ki nam je ljudstvo pokvarila in ga še kviri.

Štajerski dež. zbor.

VII. Seja 12. dec. 1873. V odbor, ki bode po predlogu grofa Platza preiskaval uzroke javne nevarnosti in pomočke zoper njo nasvetoval, so bili voljeni: Grof Platz, žl. Neupauer, Alfred grof d'Avernas, grof Attems, dr. Gmejner, žl. Miller in Janežič. — V deželnem proračunu se potrdi strošek za šolo gluhotcev v Gradcu po nasvetu dež. odbora, le da se zdravniku nagrada od 100 na 200 gld. poviša; vseh stroškov je 16.433 gld., po odbitih dohodkih 5119 gl. plača dežela 11.314 gl. — Za podkovalnico in živinozdravniško šolo se dovoli 7606 gld., po odbitih dohodkih 4670 gld. plača dežela 2936 gld. Sprejeti so bili tudi sklepi fin. odseka: a) Dež. zbor obžaluje, da ministerstvo poljedelstva ni dovolilo letnih 3000 gld., naj

bi se 3 razredi na tej šoli napravili, ter se dež. odboru naroča, da naj stvar prav krepko vladi priporoči, posebno iz tega obzira, da imajo živinozdravniški učenci ravno v Gradcu najlepšo priliko izuriti se za praktično življenje, ker je tukaj živinska zdravilnica, v kateri je vsakovrstnih živali, učencev pa majhno število, katerim se lažje vse na oči pokaže, v tem ko ima državna živinorejska šola na Dunaji v zdravilnici večidel le konj, učencev pa več, katerim se težje vse pokaže. Slednjič ne pritrjuje dež. zb. ministerski naredbi od 27. avg. p. l., da se namreč kovačem, ki niso bili na podkovalnici, spričevalo za ta posel dá, ako le pri skušnji pokažejo, da znajo podkovati. Po dr. Srncem predlogu ima d. o. proti tej naredbi ugovarjati pri ministerstvu.

Mnogo pričkanja med „mladimi“ in „starimi“ je bilo zaradi zboljšanja plač učiteljem in ravnateljem na deželnih srednjih šolah, in „stari“, ktere sta posebno zastopala Lohninger in Reuter, so „mladim“ skoro vse nasvete spodbili. Šolski odbor, ki ima skoro samih „mladih“, je namreč proti nasvetom dež. odbora vseskozi večje priboljšave sklenil, „stari“ so pa segli po nasvetih dež. odbora in tudi zmagali. Sklenjeno je bilo: 1. da 13 učiteljev na višji realki v Gradcu, 7 profesorjev z dvema direktorjema vred na vsakej realni gimnaziji v Ljubnem in Ptujju dobijo od novega leta naprej namesto 800 gld. 1000 gld. letne plače, ter obdržijo 5letne doklade od 200 gld., ki gredo do trikrat.

2. Razun tega dobijo omenjeni učitelji službinskih priklad, v Gradcu 300 gld., v Ljubnem in Ptujju pa 200 gld. na leto, le da se ta priboljšek v pokojnino všteti ne sme.

3. Direktorja realnih gimnazij v Ljubnem in Ptujju ne dobíta službinske priklade, ampak po postavi od 29. avgusta 1870 prosto stanovanje alj pa odškodovanje in opraviški prikladek (Functions-Zulage.)

4. Osebne priklade, ktere posamesni učitelji dobivajo, se naj po razmeri, v kateri nova plača nad prejšnjo narašča, zmanjšajo ali pa celó ustavijo. (Tukaj je bil šolski odbor „mladih“ strašno segel v žep — davkoplačevalcev, nasvetovaje, da sme dež. odb., ako se mu to primerno zdi, posamesnim profesorjem in direktorjem do 300 gld. priboljška na leto dovoljevati.)

5. Vse to ne velja ne verskim učiteljem (Bog ne daj, ker bi se menda prevzeli, če bi kolikaj več imeli!), ne drugim postranskim.

6. Šolskim slugam na vseh sub 1. navedenih šolah gre letne plače 340 gld. brez tega, kar še dobivajo. Le samo ta in naslednja točka ste obveljale šolskemu odboru.

7. To vse velja od 1. januarja 1874 naprej. — Dr. Dominkuš hoče, da že velja od 1. julija 1873; predlog pa pade in ž njim se reši tudi prošnja gg. profesorjev na ptujski realni gimnaziji, ki so prosili, kar je dr. Dominkuš predlagal.